

кольорами й біля напису записувати дату. Наприклад, якщо в дитини була істерика, треба замалювати зеленим, якщо невеличка – жовтим, якщо не було – червоним. Наприкінці місяця ви можете подивитися динаміку. Може, дитина почала ділитися іграшками з іншими чи має менше істерик. Якщо динаміка негативна, варто зібратися командою супроводу і з'ясувати, чому дитина почувається небезпечно.

Сподіваюсь, що зазначені поради будуть корисними для повсякденної роботи педагога в класі, де навчається дитина з особливими освітніми потребами.

На завершення, хотілось би сказати, що вчитель у своїй роботі повинен враховувати вікові та індивідуальні особливості психічних процесів дітей. Навчання повинно сприяти їх розвитку.

Список використаних джерел та літератури

1. Журнал «Англійська мова та література» жовтень 2011 р. ст. 20-2- 20-16.
2. Збірник наукових праць Шкільна освіта Хмельниччини: психолого–педагогічний супровід модернізаційних процесів Хмельницький, 2017 ст.85-88.
3. Кот Н. Педагогічна допомога родині у вихованні дітей з особливими потребами //Н. Кот// Кроки до компетентності та інтеграції в суспільстві .Контекст, 2000.- с. 266-268.
4. Інклюзія як нова філософія освіти// Радість дитинства – вільні рухи//.-2009.- №4,с.6.
5. Казаннікова О.В. Психологічний супровід агресивної дитини /О.В.Казаннікова // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія.-2013.- Вип..39(3).-с. 157-162.
6. Закон України «Про вищу освіту» // Документ 2145-VIII, чинний, поточна редакція — Редакція від 09.08.2019, підстава - 2745-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
7. Закон України «Про загальну середню освіту» - Документ 651-XIV, чинний, поточна редакція — Редакція від 09.08.2019, підстава - 2745-VIII. – Режим доступу :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
8. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, 2006. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
9. Інструктивно–методичні рекомендації МОН щодо організації інклюзивного навчання в закладах освіти. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/dlya-fahivciv/metodiki-inkluzia>.
- 10.Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, 1960. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_12018.

Кручик І.В.,

методист Обласного ресурсного центру
підтримки інклюзивної освіти

«Індекс інклюзії» – якісний розвиток інклюзивного освітнього середовища

Стаття розкриває необхідність розробки стратегії інклюзивного розвитку навчальних закладів, яка буде спрямована на самостійну підтримку й шляхи включення в освітній процес усіх, а не тільки дітей з особливими освітніми потребами. Матеріали Індексу інклюзії сприяють розвитку освітнього закладу, надають суттєву допомогу в самостійній розробці кроків, що ведуть до створення інклюзивного середовища в освітньому закладі та забезпечують досягнення всіма дітьми максимально високих результатів, просування демократичних цінностей і практик не тільки в освітніх закладах, а й у місцевих громадах.

Ключові слова: Індекс інклюзії, інклюзія, індикатор, стратегія, ресурс, бар'єри, особливі потреби.

Розвиток сучасного суспільства та процеси євроінтеграції України вимагають термінового вирішення питання впровадження та розвитку в країні освіти для всіх громадян.

Сучасна система освіти, що повною мірою відповідає вимогам часу, є одним з найголовніших чинників зростання якості людського капіталу, генератором нових ідей, запорукою динамічного розвитку економіки і суспільства в цілому.

Розбудова сучасної освіти характеризується на оптимальних умовах функціонування та розвитку системи освіти, реалізацію освітніх моделей, існування навчальних закладів різних типів і форм власності, різноманітних форм та засобів отримання освіти, що забезпечують громадянам надання якісних освітніх послуг, свободу вибору в освіті.

На рівні із загальною, інституційною, індивідуальною формою здобуття освіти в закладах вперше заявила про себе інклюзія.

ЮНЕСКО визначає **інклюзивне навчання** як *«процес звернення і відповіді на різноманітні потреби учнів через забезпечення їхньої участі в навчанні, культурних заходах і житті громади, та зменшення виключення в освіті та навчальному процесі»*.

Стратегія індексу інклюзії в широкому розумінні розглядає шляхи включення в освітній процес усіх, а не тільки дітей з особливими освітніми потребами та має ґрунтуватися на тих уявленнях про інклюзію, які існують у педагогічних працівників, керівників навчальних закладів, дітей, батьків, опікунів, а також у членів місцевих громад та на рівні держави.

Розроблена в результаті такої роботи стратегія розвитку дасть можливість детально розглянути всі способи по долаання бар'єрів, що стоять на шляху отримання якісної освіти для всіх здобувачів освіти.

«Індекс інклюзії» – це добірка практичних матеріалів, спрямованих на планування дій з створення та розвитку в освітніх закладах інклюзивного освітнього середовища для всіх учасників навчального процесу.

Використання матеріалів «Індексу інклюзії» сприяють розвитку освітнього закладу, надають суттєву допомогу в самостійній розробці кроків, що ведуть до створення інклюзивного середовища в освітньому закладі та забезпечують досягнення всіма дітьми максимально високих результатів, просування демократичних цінностей і практик не тільки в освітніх закладах, а й у місцевих громадах. [3]

Що таке інклюзивне освітнє середовище? Звернімося до закону «Про освіту», в якому це чітко прописано: це «сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей». Ми не говоримо тільки про інтеграцію дітей з порушенням психофізичного розвитку в освітнє середовище, тому що Закон і всі його твердження сформульовані у відповідності до міжнародних норм. Ми говоримо про спільне навчання дітей, спільне перебування в освітньому середовищі.

Пригадаємо визначення поняття «особа з особливими освітніми потребами». Чомусь ми найчастіше ототожнюємо його з дітьми з порушеннями в розвитку. Хоча закон нам чітко трактує, що це «особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту».

Що ж таке інклюзивне навчання? Перша спроба визначити, що це таке, була ще в Концепції розвитку інклюзивної освіти. У Законі «Про освіту» надано чітке визначення, це «система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників».

Інклюзивне навчання має розглядатися як постійний нескінченний пошук як найкращих способів реагування на особистісну різноманітність.

Сьогодні педагогам ще не одноразово потрібно роз'яснювати про універсальний дизайн, про застосування новітніх методів і методик викладання, що саме вони створюють освітнє середовище, в якому можуть навчатися всі діти

На рівні держави вже зроблено ряд кроків до здобуття якісної освіти дітей з

особливими освітніми потребами. Розроблено так званий “Індекс інклюзії держави” тобто Національну стратегію із створення безбар’єрного простору в Україні на період до 2030 року. Метою безбар’єрного простору є створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, формування інклюзивного освітнього середовища та створення умов, в яких кожна особа має доступ до якісної освіти з урахуванням її потреб, що сприятиме розвитку її потенціалу. Дані стратегічні напрямки сприятимуть створенню умов для самореалізації кожної особистості [4].

В проєкті Національної стратегії інклюзивної освіти на 2021–2031 рр. Міністерство освіти та науки України передбачає ряд стратегічних та операційні цілей:

- інклюзивне освітнє середовище сприяє реалізації права на якісну освіту;
- безпечне освітнє середовище є комфортним для всіх здобувачів освіти;
- матеріальні, дидактичні навчально-методичні ресурси є достатніми та забезпечують освітні потреби кожної особи;
- кваліфіковані і вмотивовані фахівці та інші працівники надають якісні послуги з урахуванням потреб здобувачів освіти;
- система послуг на рівні громади відповідає потребам здобувачів освіти;
- державна політика забезпечує освітні потреби кожної особи;
- законодавча база забезпечує освітні потреби кожної особи;
- здійснюється моніторинг забезпечення освітніх потреб кожної особи.
- суспільство є толерантним до людського різноманіття та підтримує якісну і доступну освіту;
- суспільство поінформовано про важливість інклюзивної освіти, хід її впровадження та переваги;
- суспільство активно підтримує та бере участь у розвитку інклюзивної освіти;

Принципами реалізації розвитку інклюзивної освіти є:

- пріоритет захисту прав та свобод людини;
- недискримінація;
- індивідуальний підхід;
- різнобічність та комплексність заходів;
- системність та послідовність;
- забезпечення професійного підходу;
- підтримка сімей у вихованні та забезпеченні повноцінного розвитку дітей;
- співпраця між державними органами і громадськими організаціями;
- впровадження найкращих практик та методів освіти.

Досягнення поставлених мети та цілей щодо здобуття освіти дітей з особливими освітніми потребами потребує виконання наступних завдань:

- налагодити систему менеджменту й адміністрування в інклюзивному освітньому процесі;
- впровадити дієвий фінансовий механізм для створення інклюзивного освітнього середовища;
- забезпечити архітектурну доступність закладів освіти згідно з державними будівельними нормами;
- сформувати безпечне освітнє середовище, здатне відповідати потребам кожного;
- впровадити гнучкий фінансовий механізм комплексного задоволення потреб здобувачів освіти з особливими освітніми потребами з урахуванням рівнів підтримки.
- забезпечити заклади освіти необхідними дидактичними та навчально-методичними матеріалами для організації освітнього процесу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;
- забезпечити володіння педагогічними працівниками та фахівцями інших галузей компетентностями для роботи з особами з особливими освітніми потребами.
- впровадити дієву систему психолого-педагогічного супроводу учасників освітнього процесу;
- підвищити рівень компетентності працівників інклюзивно-ресурсних центрів.
- створити дієвий механізм виявлення особливих освітніх потреб та реагування на них.

- впровадити дієвий механізм надання послуг на підтримку осіб з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх потреб та можливостей на рівні громади;
- посилити спроможність інклюзивно-ресурсних центрів;
- створити цілісну нормативно-правову базу в сфері інклюзивної освіти;
- запровадити ефективну систему міжвідомчої координації;
- впровадити дієвий механізм моніторингу забезпечення освітніх потреб здобувачів освіти із врахуванням індивідуальних потреб та можливостей;
- координувати здійснення моніторингу впровадження інклюзивної освіти;
- забезпечити інформування суспільства про важливість та переваги впровадження інклюзії в освіті;

- забезпечити отримання зворотного зв'язку від суспільства щодо забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на якісну освіту;
- залучити до впровадження та розвитку інклюзивної освіти міжнародні та вітчизняні організації, волонтерів та інших зацікавлених осіб;

- організувати на рівні громади підтримку розвитку інклюзії;

Певні засади інклюзії також прописані в Концепції НУШ. Чітко протрактовано про інклюзивне середовище, **особистісно орієнтоване навчання, в якому може реалізуватися кожна дитина** незалежно від її можливостей. Також у Концепції НУШ зазначена і педагогіка партнерства, яка передбачає спілкування всіх учасників навчального процесу і командну взаємодію, все це можна додати та використати в «Індексі інклюзії» закладу.[1]

В якому інклюзивному напрямку варто йти, які вектори застосовувати та яким чином збагатити освітній процес що значною мірою може бути розв'язаний завдяки врахуванню Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти, Концепції НУШ та практичному застосуванню в інклюзивному закладі освіти механізму, що має назву «Індекс інклюзії», який свого роду є механізмом самомоніторингу мета якого допомогти кожному педагогічному колективу стати ефективним та сучасним, завдяки збагаченню педагогічної практики інклюзивними підходами.

Застосування «Індексу Інклюзії» в закладах освіти допомагає педагогічному колективу уважно придивитися до особливостей організації освітнього процесу та побачити ресурси, які до певного часу не були використані повноцінно, подолати бар'єри, що гальмують інноваційний процес закладу, організувати підтримку кожної дитини і допомогти їй одержати кращі навчальні результати.

«Індекс інклюзії» пропонує мобілізувати освітні ресурси навчального закладу, залучивши громадські організації, місцеву громаду, батьків, заклади культури. Звернути увагу та спробувати подолати бар'єри, зокрема, щодо невідповідності між змістом програми та методами навчання, акцентів на слабких а не сильних сторонах дітей; організувати підтримку дітей завдяки залученню додаткових спеціалістів, розроблені індивідуалізованих освітніх програм, розробці спеціального обладнання тощо.[2]

Інклюзивний розвиток відбувається тоді, коли дорослі і діти в своїх діях керуються інклюзивними цінностями та поєднують споріднені ініціативи. Водночас, ефективність їхніх ініціатив знижуватиметься, якщо заклад освіти не демонструє готовності ввести інклюзивні цінності до свого більш практичного а не формалізованого плану розвитку.

Індекс можна і потрібно використовувати при процесі створення плану розвитку. Для цього потрібно організувати всебічний аналіз діяльності закладу та його відносин зі своїми спільнотами та середовищем, у тому числі з персоналом, радою школи, батьками/опікунами та дітьми.

Такий метод сам по собі сприятиме інклюзивному розвитку закладу. Метод ґрунтується на тому, що вже відоме, та спонукає до подальшого вивчення ситуації.

Аналіз здійснюється за трьома взаємопов'язаними аспектами що відображають найважливіші шляхи покращення ситуації в даному питанні, а саме:

- 1)розвиток організаційної культури;
- 2)розвиток освітньої політики на рівні закладу (внутрішні нормативні документи);
- 3)запровадження інклюзивної практики.

На мій погляд, ці напрями задають вектори мислення, спрямованого на реформування та розвиток закладів освіти не тільки в напрямку інклюзії, а й у більш широкому сенсі.

Кожен напрям складається з двох розділів. Напрями й розділи закладають рамкову структуру для розроблення плану. Планування роботи з кожним розділом допомагає забезпечити умови для того, щоб різні заходи взаємодоповнювали одне одного. Усі ці три напрями дуже важливі для розвитку інклюзії в закладі освіти.

У будь-якому плані реформ і змін у напрямі інклюзії, які проводяться у закладі, необхідно приділяти увагу всім трьом напрямам. Тим не менше, аспект «розвиток інклюзивної культури» є, на погляд авторів «Індексу інклюзії», визначальним, бо та увага, яка приділяється потенціалу позитивного чи негативного впливу культури навчального закладу на характер і динаміку реформ освіти, є абсолютно недостатньою.

Культура навчального закладу якраз і є основою реформ і змін, що проводяться. Розвиток загальних інклюзивних цінностей і можливостей співпраці може призвести до змін і в інших аспектах. Саме інклюзивна культура, яка формується в навчальному закладі, змінює політику та практику освіти й навчання, її можуть активно підтримувати педагоги та учні школи, а також інші працівники, батьки та інші члени місцевих громад.

Для кращого зосередження уваги на тому, що необхідно зробити для підвищення рівня повноцінної участі в навчально-виховному процесі для всіх учасників навчального процесу, кожний напрям ділиться на два розділи.[2,с.16-17]

Акцент на детальнішому змісті кожного із напрямів, що в сукупності можуть забезпечити успішну інклюзивну освіту в навчальному закладі:

Напрямок А. Розвиток організаційної культури.

Розділ А-1. Створення спільноти.

Розділ А-2. Розвиток інклюзивних цінностей.

Даний напрям указує на те, що розвиток інклюзивної культури у навчальному закладі сприяє створенню колективу, що поділяє ідеї співробітництва, який стимулює розвиток усіх своїх учасників; колективу, в якому цінність кожного є основою спільних досягнень. Така організаційна культура створює загальні інклюзивні цінності, які поділяються та приймаються всіма членами колективу навчального закладу, учнями, адміністрацією та батьками/опікунами. В інклюзивній культурі ці принципи та цінності впливають як на прийняття рішення по відношенню до всієї політики навчального закладу, так і на практику навчання в кожному класі. Розвиток навчального закладу стає при цьому постійним і безперервним процесом.

Цей напрям налаштовує на створення дружнього колективу, який поділяє ідеї співробітництва, ціннісного ставлення до кожного.

Напрямок Б. Розвиток політики на рівні закладу (внутрішні нормативні документи)
Розділ Б-1. Розвиток навчального закладу для всіх учнів навчального закладу.

Розділ Б-2. Організація підтримки різноманіття.

Цей напрям указує на необхідність врахування інклюзивних аспектів у всіх навчальних планах і планах діяльності школи. Принципи включення кожного учня в навчальний процес заохочують усіх членів колективу навчального закладу та учнів брати участь у цій роботі із самого першого етапу. Усі принципи містять зрозумілі стратегії реформування навчального закладу в напрямі створення інклюзивного навчального середовища. Підтримкою вважаються будь-які дії, які сприяють тому, щоб навчальний заклад належним чином реагував на різноманітні потреби своїх учнів. Усі види підтримки розробляються у відповідності з інклюзивними принципами й об'єднуються в загальну систему.

Напрямок В. Запровадження інклюзивної практики

Розділ В-1. Управління процесом навчання.

Розділ В-2. Мобілізація ресурсів.

Напрямок вказує на шляхи розвитку практики навчання, що відображає інклюзивну спрямованість культури та політики навчального закладу. При запровадженні такої практики на уроках обов'язково враховуються різноманітні потреби учнів, а самі учні

заохочуються до активної участі в навчанні, що базується на власному досвіді та знаннях.

Члени колективу навчального закладу повинні проявляти активну зацікавленість у пошуках додаткових ресурсів, і не тільки матеріальних. Пошук ресурсів, які можуть бути задіяні для підтримки навчання та повноцінної участі кожного учня в житті навчального закладу, проводиться серед усіх членів навчального колективу, батьків /опікунів і місцевих громад.

Усі напрями разом спрямовані на створення плану інклюзивного розвитку навчального закладу; запропоновані назви напрямів і розділів можна використати в якості заголовків розділів такого плану. Необхідно мати лише чітке уявлення про те, що розвиток навчального закладу в напрямі інклюзії обов'язково повинен відбуватися в усіх цих напрямках.

Інструментами оцінки створення й розвитку в навчальному закладі інклюзивного навчального середовища є індикатори та запитання.

У кожному розділі кожного напрямку мають міститись індикатори в різній кількості, наприклад, від п'яти до вісімнадцяти. Вони задають ті шляхи руху до *інклюзії*, з якими порівнюється поточна ситуація в навчальному закладі з метою виявлення пріоритетних напрямів розвитку.

Кожний з *індикаторів* відноситься до одного з важливих аспектів діяльності навчального закладу. Значення кожного з *індикаторів* роз'яснюється за допомогою відповідних запитань. Запитання, що пов'язані з індикаторами, підказують, яким чином можна детально опрацювати їх значення. Ці запитання сприяють глибокому розгляду тієї проблеми, яку виявляє даний індикатор, і допомагають виявити вже існуючі в колективі навчального закладу знання та уявлення, що стосуються даної галузевої проблематики.

Запитання дозволяють точніше визначити поточну ситуацію з інклюзією та пропонують альтернативні шляхи вирішення проблем, а також можуть бути використані в якості критеріїв оцінки створення та розвитку в навчальному закладі інклюзивного навчального середовища.

Деякі із запитань та індикаторів відносяться до повноважень, відповідальність за які несуть не тільки школи, а й засновники.

Наприклад, це можуть бути такі питання, як безбар'єрність або універсальний дизайн, підтвердження наявності «особливих освітніх потреб», або правила прийому у школу.

Доцільно, щоб заклади освіти та структурні підрозділи з питань освіти територіальних об'єднаних громад або ж засновник, працюючи в тісній взаємодії, змогли розробити та втілити в реальність заходи, які сприятимуть залученню всіх дітей, які проживають неподалік від навчального закладу, до повноцінної участі в житті цього навчального закладу.

Хочу зазначити, що процес впровадження та використання «Індексу інклюзії» розпочинається з ознайомлення з матеріалами посібників та адаптацією до умов даного закладу освіти.

Важливо відмітити, що хід цієї справи базується на вже існуючих знаннях та уявленнях про інклюзивні підходи в освіті, які мають керівники закладів освіти, педагогічні працівники, учні, батьки/опікуни, інші соціальні партнери, а процес адаптації дає змогу навчальному закладу відчути, що запропонований інструмент — це його інструмент, а адаптація матеріалів дасть змогу пізніше інтегрувати їх у діючі види планування роботи закладу освіти.

Процес створення плану інклюзивного розвитку закладу освіти — це не оцінка компетентності його учасників, а пошук шляхів підтримки педагогічного та професійного розвитку всіх учасників навчально виховного процесу. [2, с. 19]

Розвиток інклюзивних підходів у закладі не слід розглядати як механічний процес. Його основа — пошук зв'язків між цінностями, емоціями та діями при ретельному розгляді, аналізі та плануванні.

Цей процес рівною мірою стосується як розуму, так і серця. Керівники, педагогічні працівники закладів освіти повинні створювати сприятливе навчальне середовище для всіх учасників освітнього процесу. Вони можуть радикально впливати на досвід учнів і членів колективу, розвиваючи таку культуру, в якій поважають кожного, таку політику та практику, в яких враховуються всі особливості кожного учня. Керівникам закладів освіти безпосередньо потрібно брати контроль над розвитком інклюзії за допомогою аналізу того, що вже раніше здійсненого, визначенням пріоритетних напрямів і втілення їх на практиці.

У процесі впровадження «Індексу інклюзії» можна виокремити головні етапи:

1. Підготовчий
 - Формування координаційної групи.
 - Перегляд підходів до планування діяльності навчального закладу.
 - Ознайомлення з матеріалами посібників.
 - Ознайомлення з основними концепціями за допомогою індикаторів і запитань.
 - Підготовка до роботи з іншими групами.
2. Вивчення ситуації з реалізацією інклюзивних підходів у діяльності закладу освіти.
 - Вивчення думки персоналу та структурних підрозділів з питань освіти територіальних об'єднаних громад.
 - Вивчення думки учнів.
 - Вивчення думки батьків/опікунів і членів місцевих громад.
 - Визначення пріоритетів.
3. Розробка плану інклюзивного розвитку закладу освіти
 - Інтегрування визначених пріоритетів у діючий план діяльності закладу освіти.
4. Запровадження пріоритетних напрямів плану інклюзивного розвитку закладу освіти (постійно).
 - Реалізація визначених пріоритетів.
 - Моніторинг та оцінка реалізації плану.
5. Оцінка процесу впровадження інклюзивних підходів у діяльність закладу освіти (постійно)
 - Оцінювання роботи з впровадження інклюзивних підходів у діяльність закладу освіти.
 - Продовження роботи з впровадження інклюзивних підходів у діяльність закладу освіти.

Техніка роботи з «Індексом інклюзії» досить проста, лише потрібно вірно орієнтуватися на напрями, розділи та індикатори, обговорювати та врахувати різні сторони діяльності закладу освіти, а також зробити висновки про рівень його інклюзивності та на цій основі розробити власну стратегію подальшого розвитку закладу освіти опираючись на Національні стратегії із створення безбар'єрного простору та розвитку інклюзивної освіти.

Може трапитися так, що в силах навчального закладу на перших порах будуть лише незначні зрушення, втім це будуть перші кроки, за якими обов'язково будуть наступні.

Один з основних висновків щодо використання «Індексу інклюзії» це те, що для розвитку будь якої справи повинна працювати команда фахівців котрі активно взаємодіють, обмінюються знаннями досвідом та інформацією для здобуття якісної освіти усіх освіти для всіх громадян без виключення.

Успіху у спільній справі досягатиме сучасна школа, яка базуватиметься на демократичних цінностях та повазі до основних прав людини і створюватиме умови для максимально значущої участі в освітньому процесі для дітей з особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел та літератури

1. Нова Українська Школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Ухвалений рішенням колегії МОН від 27.10.2016 р. Ст.40. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

2. Патрикеева О. О., Софій Н. З., Луценко І. В., Василяшко І. П. Під заг. ред. Шинкаренка В. І., Індекс інклюзії: загальноосвітній навчальний заклад: Навчально-методичний посібник — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. — 96 с.

3. Патрикеева О.О., Дятленко Н.М., Софій Н.З., Найда Ю.М. Під заг. ред. Шинкаренка В.І., Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2013. — 100 с.

4. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року від 14 квітня 2021 р. № 366-р.Ст.25. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80/prin>

Литвин О.В.,
вчитель початкових класів
Городоцької початкової школи
Городоцької міської ради

Розвивальне навчання учнів, як пріоритет сучасної освіти

Проблема розвивального навчання настільки актуальна, що немає, мабуть, жодного вчителя, який би не задумався наднею. Що таке розвивальне навчання? Чим воно відрізняється від звичного, рідного, яке почали раптом називати «традиційним»? Отже, традиційно процес навчання розглядається як процес взаємодії вчителя та учня, в ході якого вирішуються завдання освіти, виховання та розвитку. Особистісно орієнтоване навчання грає важливу роль у системі освіти. Сучасна освіта має бути спрямована на розвиток особистості людини, розкриття її можливостей, талантів, становлення самосвідомості, самореалізації.

Ключові слова: розвивальне навчання, традиційне навчання, розвиток, технології навчання, діяльність.

Мрією кожного вчителя є виховати учня, який є рівноправним учасником навчального процесу. Він сам, звичайно, спочатку за участю вчителя, аналізує кожен крок своєї діяльності, визначає своє незнання, шукає причини цього і усуває їх.

Соціальні запити до школи диктують вчителю пошук нових форм навчання. Причому, починаючи з розуміння необхідності оновлення змісту освіти, маючи педагогічний досвід, я як вчитель підходжу до усвідомлення необхідності пошуку методик, які оптимально ефективно взаємодіють з новим змістом, а потім і переосмислення пріоритетів освіти, до розуміння необхідності розширення організаційних форм уроку та його структурної організації, та багато іншого. І тому, саме тут я намагаюся відповісти на запитання: Як вчити? Як змоделювати процес передачі знань, соціального досвіду від вчителя до учня? Як організувати співтворчість вчителя та учня, учня та учня?

Відповідно до мети, змісту навчання змінюється і позиція педагога в навчальному процесі, і характер його діяльності, принципи, методи і форми навчання. У традиційному навчанні переважає пояснювально-ілюстративний характер діяльності, спрямованої на те, щоб доступно пояснити, показати виконання дії, домогтися того, щоб учням було максимально все зрозуміло. Саме цією ситуацією і визначається першорядна важливість таких принципів навчання як доступність, наочність, міцність. На думку О. Киричук, взаємодії вчителя та учнів у традиційному навчанні характеризуються як ретельні, що засновані на односторонньому наслідуванні [4; 13].

До основних структурних компонентів, які розкривають суть розвивального навчання, належать цілі навчання, зміст, діяльність викладачів та навчання, характер їх взаємодії, принципи, методи, форми навчання. Розвивальне навчання не заперечує важливості освітніх завдань, а припускає їх злиття в триєдине завдання, яке забезпечує органічне злиття навчання та розвитку, при якому навчання виступає не самоціллю, а умовою розвитку студентів та школярів. Суть взаємозв'язку освітніх та розвивальних завдань, навчання та розвитку в цілому розкрита В. Давидовим, його